

הוא. אי בשוגג — בר קרבן יחיד הוא! והרי אין השעיר הפנימי בא לכפר אלא על מי שאין לו כפרה אחרת!?

ומתרצת הגמרא שמצינו שני אופנים: האחד, במזיד ולא אתרו ביה שאינו בר קטלא. והשני, בשוגג ולא אתיידע ליה שחטא. שאינו מתכפר, משום שאינו מכיר בחטאו, והוה אמינא שהשעיר הפנימי יתלה לו עד שיוודע לו מחטאו.

ותו הוינן בה: גילוי עריות נמי קשיא היכי א-ח דמי? איך היה לנו הוה אמינא ששעיר הפנימי יכפר על כך? והרי אי איירי במזיד — בר קטלא הוא. אי בשוגג — בר קרבן יחיד הוא?!

ומתרצינן כדלעיל: במזיד ולא אתרו ביה. או בשוגג ולא אתיידע ליה שחטא!

וכן הוינן ביה: שפיכות דמים נמי קשיא היכי דמי? אי במזיד — בר קטלא הוא, אי בשוגג — בר גלות הוא?!

ומתרצינן: מצינו שלשה אופנים: במזיד ולא אתרו ביה, בשוגג ולא אתיידע ליה, אי נמי, בהנך דלאו בני גלות נינהו, [כגון שזרק אבן, ולאחר שזרקה הוציא הנהרג את ראשו ועל ידי כך נהרג].

אמר מר: יכול על שלש טומאות הללו יהא שעיר מכפר? תלמוד לומר "טומאות" ולא כל טומאות. מה מצינו שחלק הכתוב מכלל כל הטומאות — בטומאת מקדש וקדשיו שחייבים עליה קרבן עולה ויורד, אפכאן בכפרת שעיר הפנימי, בטומאת מקדש וקדשיו, דברי רבי יהודה.

לכל הטאתם" — הטאים דומיא דפשעים, מה פשעים הנעשים במזיד שאינם בני קרבן, אף הטאים שאינם בני קרבן. שאין להם ידיעה בסוף, ואין החוטא יכול להביא את קרבן היחיד מפני חסרון ידיעתו בחטאו. ולפיכך בא השעיר הפנימי לתלות לו עד שיוודע לו מחטאו ויתכפר אז בקרבן היחיד. יצא חוטא שיש לו ידיעה בחטאו, שחייב קרבן יחיד, ואין השעיר תולה לו.

ומנין ליש בה ידיעה בתחילה, ואין בה ידיעה בסוף, ששעיר זה תולה לו עד שיידע מחטאו ויביא קרבן יחיד. ואין הוא תולה למי שיש בו ידיעה בסוף אך אין לו ידיעה בתחילה, על אף שגם הוא אינו מתכפר בקרבן יחיד משום שלא היתה לו ידיעה בתחילה?

תלמוד לומר "לכל הטאתם" — הייבי הטאות במשמע! שמשמעות הכתוב היא לומר, שרק אלו הראויים להתכפר בקרבן חטאת יחיד [לכשיוודע להם מחטאם] הם המתכפרים, בינתיים, בשעיר הפנימי, ולא אלו שלעולם אין להם כפרה בקרבן יחיד. ולפיכך, אלו שהיתה להם ידיעה בסוף אך לא היתה להם ידיעה בתחילה, שלעולם לא יבואו לידי קרבן יחיד, אין הם מתכפרים בשעיר הפנימי אלא בשעיר החיצון.

אמר מר: יש לי בענין הזה להביא ג' טומאות, טומאת עבודה זרה, וטומאת גילוי עריות, וטומאת שפיכות דמים!

והוינן בה: האי עבודה זרה, היכי דמי? איזה הוה אמינא היה לנו לומר שיתכפר עליה בשעיר הפנימי, עד שהוצרכנו למעטה מהפסוק? והרי, אי עבר במזיד — בר קטלא

להוציא מממונו אלא מתכפר בקרבן הציבור. והאי, קרבן חטאת של עבודה זרה, חלק להחמיר הוא, שהחמיר הכתוב בו יותר משאר חייבי כריתות, להביא על שגגת עבודה זרה שעירה בדוקא, ואם לא ימצא שעירה אלא בדמים יקרים, יביאנה על כרחו.

ואכתי הוינן בה: ואימא על טומאת יולדת בא השעיר לכפר, שמצינו שחלק אותה הכתוב להקל משאר טומאות, דמייתא קרבן עולה ויורד, ולא קרבן קבוע. וכפרת השעיר ביום הכיפורים תועיל לה, (1) שאם עבר עליה יום הכפורים ועדיין לא הביאה את קרבנה, יהיה לה מותר לאכול בקדשים, ולא תצטרך להביא קרבן! ?

אמר רב הושעיא: "לכל חטאתם" כתיב, ולא "לכל טומאותם". שהשעיר בא לכפר או להגן מעונש על חטא ואינו בא לטהר, ואילו יולדת, קרבנה אינו בא על חטא אלא כדי

ומבארת הגמרא: מאי חלק הכתוב טומאה זאת? — דמייתי עליה קרבן חטאת בעולה ויורד, ואילו על שאר עבירות מביא קרבן חטאת קבוע.

אך דנה הגמרא: אימא, אולי נאמר שהשעיר הפנימי בא לכפר על חטא של עבודה זרה. ומאי חלק חטא זה משאר חטאים —

[סומן ע"י, יולדת, מצורע, נזיר]

בכך דמייתי על חטא עבודה זרה שעירה בלבד, ולא כשבה. ואילו על שאר החטאים מביא או כשבה או שעירה! ?

אמר רב כהנא: אנו, חלק הכתוב להקל קאמרינן, שיש לנו ללמוד במה מצינו שחלק הכתוב למקום שהקל בו הכתוב, כמו שעיר הפנימי, שהוא קולא ליחיד, שאינו צריך

והיתר זה הוא רק באמצעות קרבן יולדת, שהיא חייבת בו.

ובספר "באר יעקב" [למסכת שבועות] ביאר, שכאן הגמרא מדברת ביולדת ודאי, ואילו במסכת כריתות מבואר שהגמרא עוסקת ביולדת ספק, שחיובה הוא "עולת העוף הבאה על הספק". ויש חילוק מהותי ביניהם, לפי המבואר בחידושי הגרי"ז [הלכות מחוסרי כפורים פרק א], שחטאת העוף הבאה על הספק, [כמו ביולדת ספק] עיקר דינה הוא הכשרת המביא את הקרבן לאכילת קדשים, בעוד שבמחוסרי כפרה ודאי [כמו יולדת ודאי], עיקר דין הבאת קרבנם הוא עצם החובה שחייבתם התורה להביא את הקרבן, אלא שבכך הם גם נכשרים לאכול בקדשים.

והסבר זה הוא רק לשיטת הרמב"ם [וכן

1. את שאלת הגמרא "ואימא יולדת", מבאר רש"י, שאם עבר עליה יום הכיפורים, אוכלת בקדשים בלא להביא קרבן.

והקשו התוס', הרי מי שמחוייב קרבן אינו יכול להתכפר בלי להביאו! ?

וביאר התוס', כיון שעיקרו של קרבן יולדת אינו בא לכפרה, אלא להכשירה לאכול בקדשים, היא איננה נחשבת כחייבת קרבן יחיד, ולכן די לה בשעיר של יום הכיפורים.

אך הקשו התוס', שהיה לגמרא לענות כמו שעונה הגמרא במסכת כריתות על השאלה ששעיר המשתלח יפטור את היולדת מקרבן, שבכל זאת היא צריכה להביא את הקרבן, כדי להתירה באכילת קדשים. וגם כאן, היה לגמרא לענות שלא די לה בכפרה של השעיר הפנימי, אלא היא עדיין צריכה היתר לאכילת קדשים,

לטהרה לאכול בקדשים.

ומקשינן: ולרבי שמעון בן יוחאי, דאמר יולדת נמי חוטאת היא [שבשעה שכורעת ללדת נשבעת שלא תזקק לבעלה], וקרבנה בא על חטא, מאי איכא למימר? ונאמר לפיו שהשעיר הפנימי בא לכפר על יולדת, לפי שמצינו שהקל בה הכתוב בקרבן עולה ויורד.

ומתריצין: רבי שמעון לטעמיה, דאמר בברייתא — ממקומו הוא מוכרע שכפרת השעיר הפנימי היא על טומאת מקדש וקדשיו, דכתיב "וכפר על הקודש מטומאות" — מטומאות של קודש!

ואכתי הוינן בה: ואימא מצורע הוא זה שמתכפר בשעיר הפנימי,⁽²⁾ כי מצינו שהקל בו הכתוב להביא קרבן עולה ויורד?

ומתריצין: אמר רב הושעיא: "לכל חטאתם" כתיב, ולא "לכל טומאותם". ומצורע אינו חוטא, אלא זקוק לטהרה כדי לאכול בקדשים.

אלא שעדיין יש לשאול: ולשמואל בר נחמני, דאמר על שבעה דברים נגעים באין, על לשון הרע, ועל שפיכות דמים וכולי, ולפיו מצורע חוטא הוא, מאי איכא למימר, שהרי קרבנו על חטא הוא בא, ואם כן, דלמא עליו מכפר השעיר הפנימי?

ומתריצין: אמנם הוא נהיה מצורע בגלל חטאיו, אך קרבנו אינו בא לכפר על החטאים האלו כי התם, נגיעה הוא דאכפר ליה, צער הנגע הוא זה שמכפר על העוון, וקרבן בא רק כדי לאישתרווי למצורע בקדשים, להתירו באכילת קדשים, ושוב אפשר לדרוש — לכל חטאתם, ולא לכל טומאתם!

מוכח ברש"י, שחטאת העוף הבאה על הספק היא רק במחוסרי כיפורים.

ולפי זה, רק במסכת כריתות ענתה הגמרא שהשעיר המשתלח, שבא לכפרה על חטא, אינו פוטר את ספק יולדת מלהביא את חטאת העוף הבאה על הספק, כיון שעיקר חיובה הוא הכשרתה לאכילה בקדשים, ואילו השעיר המשתלח בא לכפרה. אך כאן, שמדובר ביולדת ודאי, כיון שעיקר חיובה הוא הבאת הקרבן [אלא שהיא גם מוכשרת בו לאכול בקדשים], שפיר הקשתה הגמרא, שתיפטר מהבאת קרבנה, כיון שיוולדת נקראת חוטאת, והיא חייבת כפרה על חטאה, והרי היא מתכפרת בשעיר הפנימי.

אך לעומת זאת, שיטת התוספות היא, שחטאת העוף הבאה על הספק היא גם על ספק חטא סתם, ונמצא שחיוב של חטאת העוף הבאה

על הספק הוא אפילו במקום שאין צורך בהכשרה לאכילת קדשים, ולכן הקשו התוספות מדוע לא מתרצת הגמרא כאן כמו במסכת כריתות.

2. רש"י כתב שאין לגרוס "ואימא מצורע דמייתי ציפורים", משום שצפרי מצורע אינם קרבים, ולכד הקרבן הם באים, ז' ימים לפני הקרבן. אך הר"ן מיישב את הגירסא, כי על אף שאין הצפרים קרבות למזבח, מכל מקום הן נחשבות "כעין קרבן".

ובהגהות הרשב"א כאן, ציין הרב המגיה לדברי המהר"ם חלאוה [פסחים כה], שצפורי מצורע הן הקדש, וכן לדברי התוס' בזבחים [קטז א, ד"ה ודילמא] שכתבו שצפרי מצורע הן כעין קרבן.

תהיה ככפרת קודש הקדשים, כי היכי דעביד לפני ולפנים, כמו שמזה מדם הפר ומדם השעיר אחת למעלה ושבע למטה בבית קדש הקדשים, הכי נעביד נמי בהיכל, מול הפרוכת!

ורבי שמעון סבר — ההוא דין שיש להזות בהיכל כמו בקודש הקדשים, מ"וכן יעשה לאהל מועד" נפקא!

ורבי יהודה אמר — אי מההיא ד"וכן יעשה לאהל מועד", הוה אמינא שאין מזים בהיכל מול הפרוכת משארית הדם שנותרה מההזאה בקודש הקדשים, אלא ניתי פר ושעיר אחריני, ונעביד מדמם כשם שנעשה בראשונים. לכן קא משמע לן קרא ד"וכפר על הקודש", שאין מביא פר ושעיר אחרים, אלא מזה מהדם שנשאר מההזאה בקודש הקדשים.

ורבי שמעון סבר — הא דכתיב "וכן יעשה לאהל מועד", משמעותו היא מיניה, הזאה מאותו הדם שנעשתה ממנו ההזאה בפנים, משמע! ולפיכך מיותר הכתוב של "וכפר על הקודש מטומאות", ללמד שכפרת השעיר הפנימי היא על טומאת מקדש וקדשיו בלבד.

אמר מר: יכול על כל טומאות שבקודש יהא שעיר זה מכפר? תלמוד לומר "משעיהם לכל הטאתם" — חטאים דומיא דפשעים, מה פשעים, במזיד, שאינן בני קרבן, אף חטאים, בשוגג, שאינן בני קרבן.

ושוב הוינן בה: ואימא נזיר טמא הוא זה המתכפר בשעיר הפנימי, שאם לא הביא את קרבן החטאת שהוא חייב בו עד יום הכיפורים, תועיל לו כפרת השעיר שלא יצטרך להביא את קרבן היחיד שלו? ומצינו דחלק בו הכתוב להקל, דמייתי תורים ובני יונה?!

אמר רב הושעיא: "לכל הטאתם" כתיב, ולא "לכל טומאותם". ואילו קרבן החטאת של נזיר שנטמא בא כדי שתחול עליו נזירות טהרה, ולא בתור כפרה על חטא.

ופרכינן: ולרבי אלעזר הקפר, דאמר נזיר נמי חוטא הוא משום שציער את עצמו מן היין, מאי איכא למימר?

ומשנינן: רבי אלעזר הקפר סבר לה כרבי שמעון, שאינו לומד בבנין אב, אלא דאמר — ממקומו הוא מוכרע שכפרת השעיר היא על טומאת מקדש וקדשיו בלבד.

אמר מר: רבי שמעון אומר — ממקומו הוא מוכרע, שהרי הוא אומר "וכפר על הקודש מטומאות", ופשטיה דקרא משמע — מטומאותו של קודש!

והוינן בה: הרי שפיר קאמר רבי שמעון, ואמאי פליג עליו רבי יהודה?

ומשנינן: ורבי יהודה, אמר לך — ההוא קרא ד"וכפר על הקודש מטומאות", מיבעי ליה למילתא אחריתא, ללמדנו שכפרת ההיכל

צפרי מצורע עבור חברו. והקשה הגרי"ז [בכתבים], כיון שצפורי מצורע הן חולין, כיצד נדר להתחייב להביאם מצד אמירתו לגבוה

ובמסכת נזיר [ג ב] אומרת הגמרא "ודלמא הרי עלי כצפרי מצורע, קאמר", וביארו התוס' והרא"ש שכוונת האדם לקבל על עצמו להביא

חטאים דומיא דפשעים!?

ומשנינן: הכי קא קשיא ליה: השתא דאמרת חטאים דומיא דפשעים, מה פשעים דלאו בני קרבן, אף חטאים נמי דלאו בני קרבן, אימא נמי לפי לימוד זה — מה פשעים דלאו בני קרבן לעולם, אף חטאים דלאו בני קרבן לעולם, ומאי נינהו — אין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף, שהיות וחסרה לו הידיעה בתחילה לא יתחייב לעולם בקרבן. אבל אם יש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, כיון דכי מתידע ליה, בר קרבן הוא, אימא לא ליתלי שיער הפנימי?

וכי תימא דליכא לאקשווי הכי, משום שעל טומאה שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף שיעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר, וממילא לא יתכן להקשות שהפנימי יכפר עליו, אכתי מצי לאקשווי, כי סלקא דעתך אמינא ניפורך מיפך, ונאמר שהפנימי הוא זה שיכפר על אין בה ידיעה בתחילה ויש בה בסוף, ומשום שלא יבוא לידי קרבן לעולם, ואילו השעיר החיצון הוא זה שיתלה ויגן מהיסורים על מי שיש לו ידיעה בתחילה אך אין לו ידיעה בסוף, שעתידי להתכפר בקרבן יחיד לכשוודע לו שחטא! ולפיכך קשיא לך, מנלן שהשעיר הפנימי הוא זה שתולה על אין בה ידיעה בסוף!

אמר מר [בתירוץ הקושיה מנין שהשעיר

והוינן בה: הרי מאי ניהו מה הם החטאים של טומאת מקדש וקדשיו שהתמעטו מכפרת השעיר משום שהם חייבים בקרבן יחיד? — אלו החטאים על טומאה אשר יש בה בטומאה ידיעה בתחילה, ויש בה ידיעה בסוף.

והרי האי חוטא, בר קרבן יחיד הוא! וזוהי כפרתו האמורה בתורה. ומדוע היה מקום לומר שיתכפר בשעיר הפנימי, עד שהוצרך התנא להשמיענו שאינו מתכפר בו?

ומשנינן: לא צריכא, דאתידע ליה שחטא סמוך לשקיעת החמה שלפני יום הכיפורים, ולא היתה לו אפשרות להקריב את קרבן היחיד שלו לפני כניסת יום הכיפורים. ולכן, סלקא דעתך אמינא אדמיית, עד שיביא את קרבן היחיד לאחר יום הכיפורים ניתלי ליה השעיר הפנימי, שיגן עליו בינתיים מהיסורים. לכן קא משמע לך שאין השעיר הפנימי בא על מי שחייב בקרבן יחיד, ולפיכך אינו יכול להגן עליו.

אמר מר: מנין ליש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, ששעיר זה תולה?⁽¹⁾

והוינן בה: 'מנין?!' — מאי קא קשיא ליה, והרי הקדים התנא ואמר שהשעיר הזה בא על טומאה שאין מביאים עליה קרבן יחיד כדי לתלות ולהגן עליו מן היסורים, ולמד זאת מקרא ד"מפשעים לכל חטאתם",

והרי כיון שלא ידע מחטאו הוא לא שב בתשובה, והקרבן אינו יכול להועיל בלי תשובה, כמו שאומרת הגמרא לקמן [יב ב], לגבי שעיר המשתלח!?

כמסירתו להדיוט כאשר אין בהן תורת קדשים! אך מכל המקורות לעיל מבואר שהן "כעין קרבן".
1. הקשה הקובץ הערות [סוף סימן ז], כיצד מועיל השעיר למי שלא היתה לו ידיעה שחטא,